

Ιεροψάλτης εν τη Λατρεία

ΕΚΕΙΝΟ ΔΙΑ ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ δικαιούται ασφαλώς να καυχάται η Ορθόδοξος Εκκλησία μας είναι η θεία Λατρεία της. Καμμία άλλη Εκκλησία δεν έχει τον λατρευτικόν πλούτον της Ορθοδοξίας, όστις αποτελεί ταυτοχρόνως και την δόξαν αυτής. Είναι θησαυρός αμυθήτου αξίας, πραγματικόν διδασκαλείον θεϊκής μυσταγωγίας, ενσάρκωσις του Μυστηρίου του Ιησού Χριστού, τόπος μυστηρίου και «βαλανείον πνευματικόν» κατά την χαρακτηριστική έκφρασιν του ιερού Χρυσοστόμου. Η πλούσια και παλμώδης Λατρεία μας είναι η αναπνοή της Εκκλησίας μας. Το ομολογούν και το αναγνωρίζουν και ετεροδόξοι ακόμη, οι οποίοι τον ανεκτίμητον τούτον θησαυρόν θεωρούν ως μοναδικήν ευκαιρίαν, καθ' ην το προσωρινόν αδελφώνεται προς το αιώνιον, η γη προς τον ουρανόν, ο άνθρωπος προς τον Θεόν. Πράγματι, η όλη ατμόσφαιρα της ορθοδόξου Λατρείας καθίσταται «όχημα της πνευματικής θρησκευτικής εμπειρίας» καθιστώσα τον άνθρωπον «θείας κοινωνόν φύσεως». Ο ορθόδοξος ναός, κατά τον μέγαν Χρυσόστομον, «ανίστησι το φρόνημα και ουκ αφήσι μεμνήσθαι των παρόντων, μεθίστησιν από γης εις ουρανόν». Αποβαίνει εργαστήριον ψυχικής καλλιέργειας και τόπος γαληνεύσεως χαρακτήρων, μεταποιουμένης της ψυχής εις Ναόν του Κυρίου άγιον. Είναι η μεγάλη, η αναντικατάστατος προσφορά της μητρός μας Εκκλησίας εις την πνευματικήν μας πορείαν.

Εις τας ημέρας μας παρατηρείται εν ζωηρόν ενδιαφέρον των ετεροδόξων δια την γνωριμίαν του ορθοδόξου λατρευτικού μας θησαυρού και μία ισχυρά τάσις επιστροφής προς την λατρευτικήν παράδοσιν της Εκκλησίας μας, η οποία μόνη αυτή «διετήρησε το λειτουργικόν πνεύμα της αρχαίας Εκκλησίας» ως ομολογεί ο Rousseau (Histoire du Mouvement Liturgique Paris 1945, σ. 188). Αλλά και εις τους κόλπους της αγίας Εκκλησίας μας εκδηλούται εν ζωηρόν ενδιαφέρον δια την Λατρεία ν μας, εν παλινδρομικόν κύμα «επί τας πηγάς» που μορφοποιείται ως αίτημα διά μίαν λειτουργικήν αναγέννησιν. (Πρβλ: Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Ιερωνύμου: Σχέδιον αναδιοργανώσεως της Εκκλησίας της Ελλάδος. Αθήναι 1967 σ. 76, Υπόμνημα των Καθηγητών του Ανωτέρου Ιερατικού Φροντιστηρίου Τήνου προς την Ιεράν Σύνοδον από 1-5-1968 σ. 2 επ.).

Η Εκκλησία μας ηθέλησε να παραμείνη πιστή βεβαίως όχι μόνον εις το ύψιστον λειτουργικόν Ιδεώδες της αρχαίας Εκκλησίας, αλλά και εις τον μέγαν σκοπόν της Λατρείας, πολλάς πολλαπλώς καταβαλούσα προσπαθείας προς διατήρησιν αυτού αναλλοιώτου δι' όλης της ιστορικής της πορείας.

Ως γνωστόν σκοπός της Λατρείας είναι να φέρη εις επαφήν τον άνθρωπον με τον Θεόν. Μέσα εις την καταναυκτικήν και μεγαλειώδη ατμόσφαιραν, την οποίαν δημιουργεί η ορθόδοξος μυσταγωγία της Λατρείας του θείου, η ψυχή του ανθρώπου μεταρσιούται και μετέωρος πτερυγίζει προς τους αιθέρας, εμβατεύουσα εις του Θεού τα απροσπέλαστα μυστήρια, Μέσω της ορθοδόξου Λατρείας, της τόσον πλουσίας εις παραστάσεις και εις δημιουργίαν ευλαβών συναισθημάτων μέσα εις τας καρδίας των ανθρώπων, εκδιπλώνεται προ των οφθαλμών μας το μέγα μυστήριον του Θεού και γινόμεθα μέτοχοι της ωραιότητας εκείνης που μόνον η γλώσσα της ψυχής δύναται να περιγράψη.

Όμως δεν επιτυγχάνεται πάντοτε οό θείος αυτός σκοπός της Λατρείας. Στοιχεία ξένα και άγνωστα, εν πολλοίς, προς την πραγματικήν, την εν πνεύματι Λατρείαν του Θεού, υπεισήλθον με την πάροδον του χρόνου και ενόθευσαν την απλότητα και γνησιότητά της, επί πλέον δε την απεξένωσαν από την ουσίαν της που ζωοποιεί τας ψυχάς και ενδυναμώνει τα πνεύματα, ενώ παραλλήλως την έκαμαν να προσκολληθή εις ξηρούς τύπους, που δεν ζωογονούν αλλά «αποκτείνουν». Της λειτουργικής αναγεννήσεως έργον είναι να αποκαθήρη την Λατρείαν από τα ξένα της στοιχεία, τα περιττά και παρέμβλητα, και να την παρουσιάση οία πρέπει να είναι, καθιστώντας την ίκανην πλέον και εις τους ιδικούς μας καιρούς να υπηρετήση τους μεγάλους σκοπούς της.

Εις την επιτυχίαν του έργου τούτου πολλοί ασφαλώς παράγοντες δύνανται να συμβάλουν. Θα χρειασθή την πρωτοβουλίαν να αναλάβη η Εκκλησία με τους λειτουργούς της. Έπειτα ίσως ακολουθήση κάποια διόρθωσις των λειτουργικών μας βιβλίων. Ακόμη κάποια επιστημονική θεολογική επεξεργασία των κειμένων. Και μία προσπάθεια προς επίτευξιν ομοιομορφίας, τουλάχιστον μέσα εις τον χώρον της Εκκλησίας της Ελλάδος. Όμως εις το έργον τούτο θα πρέπει να κληθούν να προσφέρουν την συμβολήν των και οι ιεροψάλται, διότι η θέσις των είναι υψηλή και προνομιούχος μέσα εις την καθόλου ορθόδοξον Λατρείαν. Ο ιεροψάλτης, ιστάμενος επί του στασιδίου του κατά την ώραν της θείας Λατρείας, δεν είναι πλέον μονάς. Διά την Εκκλησίαν την στιγμήν εκείνην είναι «λαός», εκπρόσωπος του συνηγμένου και προσευχομένου λαού, ολοκλήρου της χριστιανικής κοινότητος. Ψάλλον τους ύμνους, απαγγέλλων τα αναγνώσματα ο ιεροψάλτης και του ταπεινοτέρου παρεκκλησίου, γίνεται μυσταγωγός. Δεν μένει ένας απλός βοηθός του λειτουργούντος ιερέως. Είναι κάτι

περισσότερον. Είναι ο αναντικατάστατος παραστάτης του. Είναι ο απαραίτητος παράγων της Λατρείας. Η υπηρεσία του έχει βαθύτερον περιεχόμενον, ουσιαστικόν, σπουδαίον. Γίνεται και αυτός κρικός μιας αλύσειως, που σκοπόν έχει την μεταρσίωσιν των πιστών, την επίτευξιν των σκοπών της Λατρείας. Δεν είναι ίσως άνευ σημασίας το γεγονός, ότι κατά την ορθόδοξον λειτουργικήν διδασκαλίαν, δεν είναι δυνατόν να τελεσθή Θεία Λειτουργία άνευ παρουσίας ιεροψάλτου, και τούτο ασφαλώς όχι τόσο δια το τεχνικόν μέρος, όσον δια την ουσίαν που υπηρετεί ο θεσμός αυτός, δια την αναγκαιότητα του λαϊκού στοιχείου κατά την αναφοράν των κοινών προσευχών, εκπρόσωπος του οποίου παρίσταται ο ιεροψάλτης.

Καλείται ως εκ τούτου ο ιεροψάλτης να επιτελέση έργον αξιοσημείωτον και σοβαρόν. Καλείται να θέση τας υπηρεσίας του εις την διάθεσιν της Εκκλησίας καί του πληρώματός της.

Καλείται, με άλλους λόγους, να γίνη κατά το μέτρον του δυνατού, ένας εκ των αποφασιστικών παραγόντων της λειτουργικής αναγεννήσεως. Συνήθως υποτιμάται ο ρόλος και η προσφορά του ιεροψάλτου εις το σημείον τούτο. Την προσοχήν μας ελκύει ο ιερούργος. Βεβαίως ο τελετουργός ιερέυς είναι ο κορυφαίος. Δεν είναι όμως ο μόνος που λαμβάνει μέρος εις την αυλαίαν της λατρευτικής συνάξεως. Βασικήν θέσιν κατέχει και ο ιεροψάλτης. Είναι και αυτός αποφασιστικός παράγων διά μίαν αρτίαν και ολοκληρωμένην λατρευτικήν προσφοράν. Η κανονική και ευπρεπής διεξαγωγή της Λατρείας έχει ανάγκην της συμβολής του ιεροψάλτου. Την αναμένει και την προσδοκά.

***

Κατά ποίον τρόπον δύνανται οι ιεροψάλται να συμβάλουν εις το έργον της λειτουργικής αυτής αναγεννήσεως; Τι δύνανται να προσφέρουν εις τους πιστούς, ώστε ούτοι να συνειδητοποιήσουν περισσότερον τα εκ της Λατρείας απορρέοντα δι' αυτούς οφέλη; Πώς δύνανται να υποβοηθήσουν τον εκκλησιαζόμενον λαόν να κατανοήση πλήρως κατά το δυνατόν την σημασίαν που έχει δι' ένα έκαστον η ορθόδοξος Λατρεία; Ιδού μερικά επί μέρους ερωτήματα εις την απάντησιν των οποίων θα χωρήσωμεν κατά τρόπον πολύ γενικόν και με πολύ αδράς γραμμάς.

***

Έχει πολλούς τρόπους εις την διάθεσίν του ο ιεροψάλτης, προκειμένου να συντελέση το κατά δύναμιν εις την προσπάθειαν λειτουργικής αναγεννήσεως, που αποτελεί επιτακτικόν αίτημα των καιρών μας. Και θα πρέπει πλέον να φέρωμεν τον λόγον προς την έρευναν αυτών, με τον σκοπόν να βοηθήσωμεν την ολοπρόθυμον διάθεσίν του να συμβάλη εις το μέγα τούτο έργον.

Θα αρχίσωμεν από ένα σημείον το οποίον έχει ανάγκην ιδιαίτερας προσοχής. Και τούτο είναι,